

SPOTKANIE HISTORYKÓW KOŚCIOŁA W LEGNICY (27-28 III 2008)

Już po raz kolejny i tradycyjnie w oktawie Wielkanocy miało miejsce spotkanie profesorów i wykładowców historii Kościoła, pracujących w diecezjalnych i zakonnych seminariach duchownych oraz na wydziałach teologicznych uniwersytetów państwowych. Tegoroczne spotkanie odbyło się w dniach 27-28 III 2008 r. w Legnicy w położonej nad Kaczawą i zgromadziło ponad 50 polskich historyków Kościoła, w tym m.in. ks. biskupa pomocniczego Diecezji Przemyskiej Adama Szala oraz członka Rady Naukowej Episkopatu i zarazem głównego organizatora dorocznych spotkań historyków Kościoła bpa Jana Kopca, biskupa pomocniczego diecezji opolskiej. W pierwszym dniu spotkania liturgii mszy św. w kaplicy seminaryjnej przewodniczył i kazanie wygłosił ordynariusz diecezji legnickiej, ks. biskup Stefan Cichy.

Miejscem obrad historyków Kościoła był gmach Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej. Warto dodać, że budynek ten wraz z dużą częścią zabudowy przedwojennej Legnicy był zajmowany w latach 1945-1992 przez wojska radzieckie i mieścił „Dom Oficera”. Ci, którzy pamiętają Legnicę sprzed kilkunastu lat wiedzą, że budynek znajdował się w strefie niedostępnej dla „zwykłych” mieszkańców Legnicy i pilnie strzeżonej przez żołnierzy radzieckich. Któż mógł wówczas przypuszczać, że na fali przemian zainicjowanych przez NSZZ Solidarność swoją siedzibę znajdzie tu Wyższe Seminarium Duchowne i Kuria Diecezji Legnickiej, powołanej do życia bullą „Totus Tuus Poloniae Populus” z dnia 25 III 1992 roku przez Sługę Bożego, Jana Pawła II, który podczas szóstej

wizyty apostolskiej w Polsce w czerwcu 1997 r. odwiedził Legnicę i odprawił mszę św. na legnickim lotnisku.

W pierwszym dniu uczestnicy spotkania udali się autokarami do Legnickiego Pola i zwiedzili miejsce związane ze śmiercią syna św. Jadwigi Śląskiej, Henryka Pobożnego, który zginął tu w obronie chrześcijaństwa w bitwie z Mongołami 9 kwietnia 1241 roku. Bitwę oraz odnalezienie przez św. Jadwigę ciała swego syna Henryka upamiętnia m.in. tamtejsze piękne barokowe sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej, zbudowane w latach 1727-1731. Następnie kontynuowano autokarami podróż do Krzeszowa, gdzie znajduje się słynne pocysterskie opactwo. Podczas podróży przez okna autobusów można było podziwiać m.in. należący do parafii ewangelicko-ąugsburskiej i wybudowany po Pokoju Westfalskim Kościół Pokoju w Jaworze oraz majestatyczne ruiny zamku Piastów w Bolkowie z XIII wieku, jednej z największych warowni księcia Bolka I świdnicko-jaworskiego.

Po przybyciu do Krzeszowa zwiedzili najpierw zbudowane w latach 1728-1735 i zaliczane do najpiękniejszych świątyń barokowych w Europie Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej. Warto podkreślić, że w głównym ołtarzu kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, będącego najważniejszym sanktuarium maryjnym Diecezji Legnickiej, znajduje się łaskami słynąca ikona maryjna, *Mater Domus Gratiae*, która w opinii znawców sztuki jest najstarszą ikoną maryjną w Polsce i jedną z pięciu najstarszych w Europie. Uwagę zwiedzających przykuwa specjalna kaplica wybudowana za głównym ołtarzem kościoła, gdzie mieści się Mauzoleum Piastów świdnicko-jaworskich. Z kolei na północ od kościoła maryjnego położony jest wybudowany w latach 1690–1696 barokowy kościół pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP. Kościół ten, przyozdobiony freskami Michaela Willmanna pt. „Radości i smutki św. Józefa”, był siedzibą założonej w XVIII wieku Konfraterni Św. Józefa w Krzeszowie.

W Krzeszowie uczestnicy spotkania byli serdecznie podejmowani przez Siostry Benedyktyнки, które po zakończeniu II wojny światowej w ramach repatriacji opuściły Lwów (od 1593 roku istniało we Lwowie opactwo benedyktynek, a ich kierownikami duchowymi byli przez wiele lat tamtejsi jezuiti) i po przybyciu na Dolny Śląsk objęły w posiadanie leżący obok świątyni krzeszowskiej monumentalny pocysterski zespół klasztorny, słusznie zwany „europejską perłą baroku”.

Ponieważ miejscem tegorocznego spotkania historyków Kościoła był Dolny Śląsk, dlatego też nic dziwnego, że na program spotkania złożyły się referaty związane z tym regionem Polski, a mianowicie podejmujące refleksję nad charyzmatem świętości w dziejach Śląska. W sesji popołudniowej, która odbyła się w Krzeszowie w zakonnym kapitułarzu gościnnych Sióstr Benedyktynek, referaty wygłosili: ks. prof. dr hab. Antoni Kielbasa SDS: *Rola św. Jadwigi w kształtowaniu postawy Henryka II Pobożnego*, ks. dr hab. Franciszek Wolnik: *Kult świętych u śląskich cystersów*, ks. prof. dr hab. Władysław Bochnak: *Księżna Anna – małżonka Henryka Pobożnego, charakterystyka postaci*, bp prof. dr hab. Jan Kopiec: *Stan Kościoła śląskiego w momencie kanonizacji św. Jacka 1594* oraz ks. prof. dr hab. Józef Mandziuk: *Św. Elżbieta z Turynii na tle kultu świętych na Śląsku w średniowieczu*.

W drugim dniu spotkania, którego obrady toczyły się w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, referentami byli: ks. prof. dr hab. Józef Swastek: *Życie i duchowość Adeli Stefanowicz*, ks. dr hab. Tadeusz Fitych: *Ślązacy wyniesieni do chwały ołtarzy przez Jana Pawła II* oraz ks. dr Piotr Górecki: *Bł. Maria Merkert*. Po referatach uczestnicy spotkania udali się w towarzystwie ks. prof. dr hab. Władysława Bochnaka, proboszcza legnickiej katedry pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła, na krótkie zwiedzanie Starówki Legnicy, która chlubi się posiadaniem w herbie praskiego lwa trzymającego klucze św. Piotra. Trasa zwiedzania objęła m.in. sięgającą XII w. katedrę pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła (w kwietniu 1241 roku kościół został spalony przez Mongołów, a następnie odbudowany) oraz kościół św. Jana (w 1699 roku świątynia została przekazana jezuitom, którzy w latach 1714-1730 dokonali jej przebudowy, obecnie pracują przy niej franciszkanie).

Przy kościele św. Jana jezuiti otworzyli w 1700 roku kolegium, które istniało do kasaty zakonu. Trasa zwiedzania wiodła obok kamieniczek „sledziowych”, oraz obok domu, w którym mieściła się szkoła klasztorna. To właśnie w niej pobierał nauki, a następnie wykładał mnich, wybitny matematyk, filozof i uczyony, Witelon (ok. 1230 † między 1280 a 1314). Na podkreślenie zasługuje fakt, że był on pierwszym znanym polskim uczonym, piszącym o sobie „in nostra terra, scilicet Polonia” (na naszej ziemi, to znaczy w Polsce), autorem dzieła o optyce i fizjologii widzenia pt. *Perspectivorum libri decem*,

którą ukończył ok. 1273 roku, przebywając na dworze papieskim w Viterbo. Rozprawa ta, opublikowana po raz pierwszy drukiem w Norymberdze w 1535 roku, była wznawiana jeszcze kilkaset lat po jego śmierci, znał ją m.in. Leonardo da Vinci i Mikołaj Kopernik.

Spotkanie odbyło się w serdecznej atmosferze i zostało bardzo dobrze zorganizowane. Dużą zasługą w tym obecnego rektora Seminarium, ks. Leopolda Rzodkiewicza i grona współpracowników, wśród których znaleźli się także klerycy zainteresowani historią Kościoła. Jak zwykle spotkanie było miejscem nie tylko konsolidacji środowiska polskich historyków Kościoła, wymiany poglądów i dyskusji na temat dziejów Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku, ale także dzielenia się nad aktualnie podejmowanymi pracami na polu historii oraz planowanymi projektami badawczymi. Nie ulega wątpliwości, że mimo wielu publikacji, które po 1989 roku wychodzą bez przeszkód ze strony cenzury i ukazują wkład Kościoła w rozwój narodu polskiego, istnieje jeszcze wiele tematów i obszarów badań, którymi warto i trzeba się zająć, aby przekazać przyszłym pokoleniom dziedzictwo i skarby kultury Kościoła katolickiego. Jednym z widocznych znaków corocznego spotkania polskich historyków Kościoła jest seria wydawnicza: *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura* (dotychczas ukazało się siedem tomów). Redaktorem serii, która wychodzi w Lublinie i zawiera artykuły i rozprawy (zwykle ze spotkań historyków), recenzje i omówienia publikacji poświęconych historii Kościoła oraz bibliografię podmiotową polskich historyków Kościoła, jest ks. Jan Walkusz, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Na zakończenie spotkania o. Anzelm Janusz Szeinke OFM poinformował zebranych, że z racji jubileuszu 800-lecia zatwierdzenia przez papieża Innocentego III „sposobu życia” św. Franciszka z Asyżu, następne spotkanie historyków Kościoła odbędzie się w dniach 15-17 kwietnia 2009 roku w Wyższym Seminarium Duchownym Prowincji Matki Boskiej Anielskiej Zakonu Franciszkańskiego w Krakowie na Bronowicach Wielkich.

Rec.: Walery Koszewierski, *Dominikanie klasztorów ruskich połowa XV–XVI wiek*, TNKUL, Lublin 2006, ss. 291.

Wśród opracowań dotyczących historii życia zakonnego w średniowiecznej Polsce ważne miejsce zajmują publikacje poświęcone wspólnocie dominikańskiej. Polska prowincja tego zakonu posiada bardzo obfitą bibliografię; w ostatnich latach widać też wyraźne ożywienie badań jej poświęconych. Nie ulega jednak wątpliwości, że niektóre sfery funkcjonowania polskiej gałęzi Zakonu Kaznodziejskiego znamy w dalszym ciągu słabo. Jednym z takich niedostatecznie rozpoznanych obszarów są wewnętrzne mechanizmy funkcjonowania prowincji, w tym zwłaszcza relacje pomiędzy władzami okręgu a jego poszczególnymi częściami składowymi, czyli kontratami. Spośród kilku kontratów wchodzących w skład średniowiecznej prowincji polskich dominikanów zainteresowanie historyków budzi ostatnio kontrat ruski, wraz z jej centralnym ośrodkiem we Lwowie. Najnowsze, niezbyt w sumie liczne, opracowania dziejów tych domów autorstwa J. Kłoczowskiego oraz T.M. Trajdosa zostały wzbogacone recenzowaną publikacją Walerego Koszewierskiego. Autor objął analizą ten fragment dziejów klasztorów dominikańskich położonych na ziemiach ruskich, który przypada na drugą połowę stulecia XV oraz cały wiek XVI. Jest to wybór zrozumiały i uzasadniony, gdyż to właśnie w tym okresie ruskie klasztory Braci Kaznodziejów wchodziły w skład polskiej prowincji dominikanów i tworzyły w jej obrębie osobną kontratę.

Praca W. Koszewierskiego składa się z wykazu źródeł i opracowań, wstępu, trzech obszernych rozdziałów, z których każdy obejmuje mniej więcej 50 lat dziejów kontraty ruskiej, zakończenia oraz „dodatku”, w którym autor przedstawił sylwetki najważniejszych dominikanów z ziem ruskich żyjących w XV i XVI wieku. Każdy z rozdziałów dzieli się z kolei na dwie części: w pierwszej autor przedstawia